

Sygn. akt III CZ 15/15

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. S.

przeciwko N. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 kwietnia 2015 r.,

zażalenia pozwanej

na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 12 grudnia 2014 r.,

1) odrzuca zażalenie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie kończące
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy po rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym sprawy z powództwa D. S. przeciwko N. B. o roszczenia czynszowe (art. 505¹ pkt 2 k.p.c.) oddalił wyrokiem z dnia 3 czerwca 2014 r. powództwo.

Na skutek apelacji powoda od tego wyroku Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 12 grudnia 2014 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wskazał na wydanie zaskarżonego wyroku z naruszeniem prawa materialnego oraz na występującą jednocześnie, w świetle art. 505¹¹ § 1 i art. 505¹² § 1 k.p.c., niemożność zmiany tego wyroku ze względu na niekompletność zgromadzonego materiału dowodowego.

W zażaleniu na wyrok Sądu Okręgowego z dnia 12 grudnia 2014 r. pozwana powołując się na art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 505¹² § 1 k.p.c. w związku z art. 662 § 1, art. 664 § 1 i 2 oraz art. 354 § 1 k.c. przez przyjęcie, że istniały podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postępowanie apelacyjne w ujęciu przepisów rozdziału 1 działu V tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego (art. 367-391) obejmuje merytoryczne rozpoznanie sprawy. Sąd odwoławczy kontynuując postępowanie przed sądem pierwszej instancji rozpoznaje sprawę na nowo w sposób w zasadzie nieograniczony (art. 378 § 1 i art. 382). W związku z tym uwzględnienie apelacji powinno zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. prowadzić w zasadzie do zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia co do istoty sprawy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07; ponadto: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 15 listopada 2002 r., V CKN 1325/00, 19 grudnia 2003 r., III CK 80/02, 2 grudnia 2005 r., II CK 287/05, 22 czerwca 2006 r., V CSK 70/06).

Poza przypadkami, w których zaskarżony apelacją wyrok podlega uchyleniu z przyczyn określonych w art. 386 § 2 k.p.c. (nieważność postępowania) i art. 386 § 3 k.p.c. (podstawy do odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania), sąd drugiej instancji może uchylić ten wyrok - przekazując jednocześnie sprawę do ponownego rozpoznania - „tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości” (art. 386 § 4 k.p.c.).

Ustawodawca, obawiając się bezzasadnego stosowania przez sądy odwoławcze art. 386 § 4 k.p.c. - uchylania przez nie zaskarżonych apelacją wyroków i przekazywania spraw do ponownego rozpoznania sądom pierwszej instancji, mimo braku przewidzianych w art. 386 § 4 k.p.c. przesłanek - dopuścił zażalenie do Sądu Najwyższego na kasatoryjne orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.). Zażalenie to służy kontroli prawidłowości wyboru przez sąd drugiej instancji formy orzeczenia kasatoryjnego; sprawdzeniu istnienia w danym przypadku wskazanej podstawy wydania takiego orzeczenia: występowania nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji lub konieczności przeprowadzenia w sprawie postępowania dowodowego w całości. Kontrola Sądu Najwyższego w toku rozpoznawania tego zażalenia jest zredukowana do oceny istnienia formalnej, procesowej podstawy uchylenia przez sąd drugiej instancji zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, nie sięga natomiast meritum sprawy: prawidłowości czynności procesowych podjętych przez sąd drugiej instancji w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, ani zasadności poglądów tego sądu na temat prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, 25 października 2012 r., I CZ 144/12, 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, 11 grudnia 2013 r., IV CZ 110/13, 13 lutego 2014 r., V CZ 3/14, 8 maja 2014 r., V CZ 31/14).

Przepisy ogólne o apelacji (art. 367-391 k.p.c.) mają jednak zastosowanie w poszczególnych postępowaniach odrębnych, w tym w postępowaniu uproszczonym, o tyle tylko, o ile co innego nie wynika z przepisów normujących określone postępowanie odrębne.

W postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ - 505¹⁴ k.p.c.) apelacja została ukształtowana w sposób istotnie odbiegający od ujęcia zawartego w przepisach ogólnych o apelacji. Zgodnie z art. 509⁹ § 2 k.p.c., apelację w postępowaniu uproszczonym można oprzeć na zarzutach naruszenia prawa materialnego (przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie) oraz zarzutach naruszenia przepisów postępowania (jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy). Konsekwencją tego jest związanie sądu odwoławczego sformułowanymi w apelacji zarzutami. Wyznaczają one zakres rozpoznania sprawy na skutek apelacji. W postępowaniu uproszczonym znacznie zacieśnione zostały także kompetencje sądu drugiej instancji w zakresie prowadzenia postępowania dowodowego. W zasadzie - z wyjątkiem przypadków oparcia apelacji na późniejszym wykryciu okoliczności faktycznych lub środkach dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać przed sądem pierwszej instancji - ograniczają się one do prowadzenia dowodów z dokumentu (art. 505¹¹ k.p.c.). Przełożeniem rozwiązań przyjętych w art. 509⁹ i art. 505¹¹ k.p.c. na sposób orzekania przez sąd drugiej instancji jest odejście w postępowaniu uproszczonym od - sformułowanej w przepisach ogólnych o apelacji (art. 386 § 1 k.p.c.) - zasady orzekania reformatoryjnego na rzecz zasady orzekania kasatoryjnego. Wyrazem tego jest art. 505¹² § 1 k.p.c., który stanowi, że jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, iż zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, sąd ten uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. Tylko więc wtedy sąd drugiej instancji zmienia w postępowaniu uproszczonym zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy, gdy zachodzi zarzucane w apelacji naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody dają wystarczające podstawy do zmiany wyroku.

W postępowaniu uproszczonym nie aktualizują się zatem racje leżące u podstaw wprowadzenia do polskiego systemu prawa zażalenia unormowanego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Zażalenie to wprowadzone zostało w celu ochrony zasady reformatoryjnego orzekania przez sąd w postępowaniu apelacyjnym, zaś w postępowaniu uproszczonym zasadą jest nie reformatoryjne, lecz kasatoryjne orzekanie przez sąd drugiej instancji.

Można więc było oczekiwać ustanowienia wraz z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. także przepisu wyłączającego dopuszczalność w postępowaniu uproszczonym omawianego zażalenia. Tak się jednak nie stało.

Czy wobec tego art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma zastosowanie również w postępowaniu uproszczonym - oczywiście po dostosowaniu do właściwości tego postępowania (zażalenie służyłoby tu kontroli prawidłowości zastosowania nie art. 386 § 4 k.p.c., lecz, na analogicznych zasadach, art. 505¹² § 1 k.p.c.) - czy też stopień niedostosowania przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenia do właściwości postępowania uproszczonego jest tak duży, że należy je uznać za niedopuszczalne w tym postępowaniu. Pierwsza ewentualność zakłada oddalenie zażalenia, gdy - tak jak w niniejszej sprawie - zachodzi przewidziana w art. 505¹² § 1 k.p.c. podstawa do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego. Druga natomiast ewentualność zakłada zawsze odrzucenie wniesionego zażalenia jako niedopuszczalnego środka zaskarżenia.

W postanowieniu z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, Sąd Najwyższy opowiedział się za pierwszym stanowiskiem (zob. oryginał tego postanowienia), natomiast w postanowieniu z dnia 26 lutego 2015 r., III CZ 7/15 - za drugim.

Kontrowersję tę należy rozstrzygnąć na rzecz drugiego stanowiska, tj. niedopuszczalności w postępowaniu uproszczonym zażalenia opartego art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Wskazana wyżej - eksponowana w postanowieniu z dnia 26 lutego 2015 r., III CZ 7/15 - skala odmienności apelacji w ujęciu przepisów o postępowaniu uproszczonym w porównaniu z apelacją w ujęciu przepisów ogólnych o procesie jest tak duża, że wyklucza stosowanie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w tym postępowaniu ze względu na jego ścisły związek z przepisami ogólnymi o apelacji. Nierozzerwalny w istocie związek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. z apelacją w kształcie wynikającym z przepisów ogólnych o procesie sprawia, że w postępowaniu uproszczonym - podobnie jak w zakresie postępowania rejestrowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 144/12) - nie mogłoby ono odgrywać roli założonej przez ustawodawcę, ani żadnej innej, którą dałoby się racjonalnie uzasadnić.

Podsumowując, ze względu na niedopuszczalność wniesionego zażalenia Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 orzekł jak w sentencji.